

Студент 4 курсу
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ НАДІЙНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Анотація. Узагальнено теоретичні напрями аналізу фінансової надійності страхової компанії з огляду на значущість компаній зі страхування життя у розбудові трирівневої системи пенсійного забезпечення в Україні. Проаналізовано існуючі методичні підходи до аналізу фінансової надійності у страховій справі та статистичній науці, виявлено їх переваги та недоліки.

Аннотация. Обобщены теоретические направления анализа финансовой надежности страховой компании с учетом значимости компаний по страхованию жизни в развитии трехуровневой системы пенсионного обеспечения в Украине. Проанализированы существующие методические подходы к анализу финансовой надежности в страховом деле и статистической науке, выявлены их преимущества и недостатки.

Annotation. Theoretical aspects of the analysis of the insurance company financial reliability are summarized taking into account the importance of life insurance companies in the development of a three-level pension system in Ukraine. The available methodological approaches to the analysis of financial reliability in the insurance business and statistical science are analysed. Their advantages and disadvantages are identified.

Ключові слова: страхова компанія, фінансова надійність, ліквідність, платоспроможність.

Перехід до трирівневої системи пенсійного забезпечення в Україні, де компаніям зі страхування життя відведено провідну роль, вимагає здійснення моніторингу процесів, які будуть відбуватися у цій сфері. Зважаючи на соціальну важливість пенсійного забезпечення для населення, висуваються високі вимоги до рівня надійності фінансових інститутів. У зв'язку з цим зростає актуальність і необхідність аналізу існуючих підходів до оцінки надійності страхових компаній, а саме: виявлення їх переваг та недоліків з метою розробки нових методик розрахунку даного показника.

Проблеми конструювання показників оцінки фінансової надійності знайшли своє відображення у наукових працях вчених і практиків України та країн СНД: М. Александрової, В. Базилевича, В. Бігдаша, В. Кожінова, В. Саліної, М. Рябцева [1], а також іноземних вчених та практиків: Д. Вульфа, Я. Гаєка, З. Хельвега [2]. Проте питання розробки узагальнюючого показника фінансової надійності страховика залишається недостатньо розв'язаним.

Метою дослідження є обґрунтування переваг і недоліків існуючих методичних підходів до аналізу фінансової надійності страхових компаній.

Слід провести групування методичних підходів до розв'язання досліджуваної проблеми:

- 1) методичні підходи, які обґрунтовують теоретичні засади побудови методики оцінювання фінансової надійності страхової компанії;
- 2) методичні підходи, в основу яких покладено розрахунок одиничного показника фінансової надійності страхової компанії;
- 3) методичні підходи, в основу яких покладено визначення інтегрального показника фінансової надійності страхової компанії.

Аналіз праць науковців [1 – 4], що висвітлюють методичні підходи до оцінки фінансової надійності страхових компаній, які віднесено до першої групи, призвів до висновку, що означені дослідження знаходяться на початковому етапі. Узагальнення теоретичних напрямів аналізу фінансової надійності страхових компаній у страховій науці наведено у табл. 1

Таблиця 1

Узагальнення теоретичних напрямів аналізу фінансової надійності страхових компаній у страховій науці

Автори	Напрямок аналізу
Вовчак О. Д. [3]	Дослідження надійності зводиться до аналізу звітності щодо достатності власного капіталу, платоспроможності, ліквідності балансу

 © Трофименко М. Є., 2014

Федорова Т. А. [1]	Додаткові критерії оцінки надійності страхової компанії, надійність

Грищенко Н. Б. [4]	розміщення активів відповідно до вимог чинного законодавства
Бігдаш В. Д. [2]	з метою оцінювання фінансової надійності страхової компанії використовується комбінований параметр – платоспроможність

Як видно з табл. 1, вчені обґрунтовують напрями аналізу фінансової надійності страхової компанії на теоретичному рівні.

Методичні підходи, в основу яких покладено розрахунок одиничного показника фінансової надійності страхової компанії, розглядаються такими науковцями-статистиками: Головач А. В., Лутчин Н. П., Миرونюк А. К., Саліна В. Н., Сторожук В. П., Ткач Є. І. [5 – 9]. Зокрема, ними пропонуються показники поточної надійності (1) та надійності перестраховування діяльності (2):

$$ПН = СВ / СП, \quad (1)$$

де ПН – поточна надійність;

СП, СВ – страхові платежі та страхові відшкодування відповідно;

$$НПД = СП_n / СП, \quad (2)$$

де НПД – надійність перестраховальної діяльності;

СП_n – страхові платежі, сплачені перестраховикам.

Виходячи з формули (1) можна зробити висновок, що показник поточної надійності відображає лише збитковість страхової суми, а згідно з формулою (2) – питому вагу страхових платежів, переданих у перестраховування. Тобто запропоновані показники не дозволяють цілком виміряти всю багатогранність надійності фінансового стану страхової компанії, а можуть лише стати складовою системи показників. Також відсутність нормативних значень показників не забезпечує порівнянності між страховими компаніями та еталоном. Ще одним недоліком такого підходу є те, що жоден з дослідників не визначає економічної суті досліджуваного явища – фінансової надійності страхової компанії.

Група вітчизняних науковців під керівництвом Ковтуна І. О. [7] пропонує методику оцінки фінансової надійності страхової компанії, яка полягає у визначенні узагальнюючого показника – коефіцієнта фінансової надійності страхової компанії:

$$K_n = \sqrt{K_n \times K_p \times K_r}, \quad (3)$$

де K_n – коефіцієнт надійності;

K_n – коефіцієнт ліквідності;

K_n – коефіцієнт платоспроможності;

K_p – коефіцієнт рентабельності.

Як видно з формули (3), коефіцієнт надійності страховика характеризує сукупний рівень ліквідності, платоспроможності і рентабельності.

Розрахунок коефіцієнтів ліквідності, платоспроможності та рентабельності поданий формулами (4), (5) та (6) відповідно:

$$K_n = OA / Z, \quad (4)$$

де K_n – коефіцієнт ліквідності;

OA – поточні активи страхової компанії;

Z – зобов'язання страхової компанії.

Як впливає з формули (4), коефіцієнт ліквідності характеризує можливість швидкого перетворення активів страхових компаній у грошову форму, а отже, швидкість можливого виконання своїх зобов'язань:

$$K_n = \Phi_n / H_n, \quad (5)$$

де K_n – коефіцієнт платоспроможності;

Φ_n, H_n – відповідно фактичний і нормативний запас платоспроможності страхової компанії.

Відповідно до формули (5), можна зробити висновок, що коефіцієнт платоспроможності характеризує достатність власних засобів страхової компанії для виконання своїх зобов'язань:

$$K_p = P_p / D, \quad (6)$$

де K_p – коефіцієнт рентабельності;

P_p – річний прибуток страхової компанії;

D – сума річних доходів компанії (отримані страхові платежі).

Згідно з формулою (6), коефіцієнт рентабельності характеризує прибутковість роботи страхової компанії.

Перевагою даної методики є простота її застосування. Інформаційною базою для неї виступає публічна звітність страхової компанії, яка є доступною для всіх зацікавлених осіб. Однак подана методика має низку недоліків: алгоритм розрахунку показника ліквідності не враховує різного рівня ліквідності окремих видів поточних активів (запасів, дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій); відсутні нормативні значення складових показників фінансової надійності, що унеможливує проведення факторного аналізу результуючого показника фінансової надійності; відсутнє нормативне значення коефіцієнта фінансової надійності, що унеможливує проведення порівнянь та позбавляє методику практичної цінності.

Наступний підхід, що належить до третьої групи, розроблений Кожиним В. Я. [10]. Науковець розглядає фінансову надійність страхової компанії як один із чинників, що визначає її фінансову стійкість. Треба відзначити, що така методика має спільні риси з попередньою, зокрема, сукупність складових показників коефіцієнта фінансової надійності має інший алгоритм розрахунку. Це стосується коефіцієнта ліквідності (7) та платоспроможності (8):

$$K_n = (\sum (1 - K_n) \times A_n) / 3, \quad (7)$$

де K_n – коефіцієнт ліквідності;

K_n – коефіцієнти ризику окремих видів активів;

n – номери статей активу балансу;

A_n – сумарні показники ряду статей активу балансу;

3 – страхові зобов'язання страхової компанії.

Як видно з формули (7), методика розрахунку коефіцієнта ліквідності враховує ризиковість активів страхової компанії, що є важливим у забезпеченні її платоспроможності. Коефіцієнти ризику активів страхових компаній подані в табл. 2.

Таблиця 2

Коефіцієнти ризику активів страхових компаній

Значення статей активу балансу	Назва активу	Коефіцієнти ризику
1	2	3
A 1	Грошові засоби	$K_1 = 0,00$
A 2	Цінні папери	$K_2 = 0,10$
A 3	Позики зі страхування життя	$K_3 = 0,15$

Закінчення табл. 2

1	2	3
A 4	Розрахунки з дебіторами	$K_4 = 0,20$
A 5	Короткострокові фінансові вкладення	$K_5 = 0,40$
A 6	Основні засоби	$K_6 = 0,70$
A 7	Інші активи	$K_7 = 1,00$

Наведені в табл. 2 дані свідчать про те, що найбільший коефіцієнт ризику мають основні засоби (0,7), а нульовий – грошові засоби. Недоліком даного підходу є відсутність методики визначення ступеня ризику окремих видів активів:

$$K_n = K / 3, \quad (8)$$

де K_n – коефіцієнт платоспроможності;

K – власний капітал страхової компанії;

3 – страхові зобов'язання страхової компанії.

Алгоритм розрахунку коефіцієнта платоспроможності (див. формулу (8)) не враховує особливості фінансового механізму функціонування страхової компанії. Він відображає лише рівень покриття власним капіталом страхових резервів, але страхова компанія зазвичай має також і інші зобов'язання (довгострокові, поточні).

Отже, підсумовуючи викладений матеріал, автор дійшов висновку, що кожен з аналізованих підходів до оцінювання фінансової надійності страхових компаній має недоліки та вимагає доопрацювання. Розглянуті методики не дозволяють цілком виміряти всю багатогранність надійності фінансового стану страхової компанії. Підходи не можуть забезпечити порівняння розрахованої фінансової надійності між страховими компаніями та еталоном через відсутність нормативних значень показника.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є статистичний аналіз показників, що увійдуть до загальної системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії, обґрунтування системи статистичних показників фінансової надійності страхової компанії та формування узагальнюючого показника фінансової надійності страхової компанії.

Наук. керівн. Медведєва І. Б.

Література: 1. Федоров Т. А. Основы страховой деятельности : учебник / Т. А. Федоров. – М. : БЕК, 2001. – 768 с. 2. Бігдаш В. Д. Страхування : навч. посібн. / В. Д. Бігдаш. – К. : МАУП, 2007. – 448 с. 3. Вовчак О. Д. Страхування : навч. посібн. / О. Д. Вовчак. – Львів : Новий світ, 2006. – 480 с. 4. Грищенко Н. Б. Основы страховой деятельности : учебн. пособ. / Н. Б. Грищенко. – М. : Финансы и статистика, 2008. – 250 с. 5. Вашків П. Г. Фінансово-банківська статистика : навч. посібн. / П. Г. Вашків, П. І. Пастер, В. П. Сторожук. – К. : Либідь, 2010. – 512 с. 6. Фінансова статистика : навч. посібн. / А. В. Головач, В. Б. Захожай, Н. А. Головач та ін. – К. : МАУП, 2006. – 224 с. 7. Ковтун І. О. Основы актуарных расчетов : навч. посібн. / І. О. Ковтун. – К. : Аерта, 2004. – 328 с. 8.

Лутчин Н. П. Статистика фінансів : навч. посібн. / Н. П. Лутчин, А. К. МIRONЮК. – Львів : Новий Світ, 2011. – 324 с. 9. Салина В. Н. Статистика фінансов : учебник / В. Н. Салина. – М. : Финансы и статистика, 2010. – 316 с. 10. Кожин В. Я. Статистические показатели финансовой устойчивости страховых компаний / В. Я. Кожин // Экономика. – 2009. – № 2. – С. 45–52.